

Napoleon in Oostende (2)

(Details & anekdotes inzake zijn bezoeken)

Marcel Leeuwerck m.m.v. Piet Daman & Frank Goeminne

Inleiding "De feiten" & illustraties door de redactie

De feiten

Op 6 november 1792 overwon het Franse leger, onder leiding van Dumouriez, de Oostenrijkse troepen (slag bij Jemappes). Er volgde een snelle bezetting van het land en velen vluchtten aan de zijde van de Oostenrijkse troepen. Op 15 november stonden Franse ruiters vóór de Oostendse Westpoort of Nieuwpoortse Poort. Twee dagen later werd de vrijheidsboom op de Grote Markt geplant. De Franse militairen vestigden zich in de verlaten kazernes.

Deze bezetting was echter van korte duur : op 18 maart 1793 leden de Franse troepen een nederlaag in Neerwinden. Op 30 maart vertrok de bezetter (2.000 man) langs dezelfde poort langs waar ze binnengekomen waren. Oostenrijkse en Engelse troepen namen hun plaats in en werden met grote luister ontvangen. Het spreekt voor zich dat de Fransen het niet zo gemakkelijk zouden opgeven : reeds op 3 mei werd Veurne veroverd en op 8 september behaalden ze een nieuwe overwinning bij Hondskoote.

In de maand juni van het volgende jaar, vluchtten veel notabelen, ontzet door de berichten over de gruwelen die begaan werden onder het Terreurbewind in Frankrijk. De zege nabij Fleurus (28 juni 1794) betekende voor de Fransen het begin van de definitieve overwinning. Twee dagen later werd Oostende bezet (juli 1794 : 15.000 man).

Vervolg via volgende link (<http://www.oostende.be/product.aspx?id=11784>)

Details en anekdotes van de bezoeken van Napoleon Bonaparte aan Oostende

Werden in het vorige nummer (Jg. 27, nr. 2) behandeld:

- 1) **13 februari 1798** (Bonaparte is **GÉNÉRAL EN CHEF**)
- 2) **10 juli 1803** (Bonaparte is nu **EERSTE CONSUL**)
- 3) **11-15 augustus 1804** (Napoleon in mei 1804 **KEIZER**)

4. Bezoek van Keizer Napoleon op 20-21 mei 1810

Situatie: sedert 1804 is er een gewijzigde situatie in diverse domeinen. Napoleon concentreert zich op het vasteland (1806 Continentale Blokkade).

Het continentaal stelsel (Frans: Blocus continental) hield een maatregel in van de Franse keizer Napoleon I van 1806 tot 1814 waardoor alle handel tussen het Europese continent en Groot-Brittannië verboden was. Deze economische blokkade hield stand van 1806 tot 1814. Het kwam neer op een embargo op alle Britse producten.

Napoleon is op het toppunt van zijn macht. La Grande Armée telt 700.000 man waarvan 300.000 Fransen, de rest uit alle bezette gebieden van Europa. Door de aanhoudende oorlogen werd dus de belasting verhoogd en ook de conscripties werden geïntensifieerd evenals ander zaken.

De traditionele wijze van rekruteren van soldaten door het in dienst nemen van vrijwilligers en huurlingen voldeed niet meer voor de jonge en oorlogvoerende Franse Republiek. Er was een massale aanvoer van soldaten nodig. Daarom ging men over tot een systeem van gedwongen inlijving.

De wet van 24 februari 1793 voorzag dat alle ongehuwde en kinderloze mannen tussen 18 en 40 jaar zich moesten ter beschikking houden voor militaire dienstplicht. Door de verslechterde militaire situatie (o.a. Valenciennes was in buitenlandse handen gevallen) besloot het republikeinse bewind van de Conventie tot "une levée en masse" waarbij in theorie de hele mannelijke bevolking kon worden opgeroepen.

Massale oproepingen werden vastgelegd in de wet Jourdan-Delbrel van 19 Fructidor van het jaar VII (5 september 1798). Zij gold voor alle Fransen, dus ook voor de bewoners van de geannexeerde gebieden. Voor de eerste keer zouden onze voorvaders moeten dienst nemen in het leger van de bezettingsmacht en alhier te lande of in de vreemde gaan strijden voor vreemde belangen. De wet bepaalde een algemene mobilisatie in oorlogstijd, een mobilisatie van vrijwilligers aangevuld door dienstplichtigen in vreedetijd en het aanleggen van een vaste en grote wervingsreserve.

Hierdoor is de bevolking steeds minder voor Napoleon, daarom neemt hij diverse maatregelen om de oppositie in te dijken o.m. "de slechte elementen worden aangehouden, de administratie wordt gezuiverd, deportatie van verdachten, soms hele families."

In december 1809 wordt Joséphine verstoten.

Joséphine vicomtesse de Beauharnais, geboren Marie-Josèph-Rose de Tascher de la Pagerie, spreek uit Tascher^d Les Trois-Îlets, Martinique, 23 juni 1763 – Rueil-Malmaison, 29 mei 1814), kortweg Joséphine, was een West-Indische schoonheid, die deel uitmaakte van de Parijse society, bekend als de eerste echtgenote van keizer Napoleon Bonaparte.

in 1806 kreeg Napoleon een buitenechtelijk kind, Charles Léon comte Denuelle, maar als bastaard was hij geen wettig erfgenaam. Er werd door Napoleon een familieraad georganiseerd in 1809 om zijn kinderloos huwelijk met Joséphine te kunnen ontbinden. De Senaat keurde het handelen van Napoleon goed, omdat dit in het belang van Frankrijk was. Een maand later verklaarde de Franse kerk het in 1804 gesloten huwelijk ongeldig, omdat er geen getuigen aanwezig waren geweest. Niets stond Napoleon nu nog een nieuw huwelijk in de weg.

Joséphine verhuisde na haar scheiding van Malmaison naar kasteel Navarre bij Evreux. Ze liet Eugene Malmaison terugvragen, maar ging vaak op reis om Marie-Louise van Oostenrijk te vermijden. Joséphine stierf op 29 mei 1814 ten gevolge van een longontsteking in Malmaison, na een bezoek van Frederik Willem III van Pruisen, Alexander I van Rusland en enkele Russische groothertogen. Malmaison werd in 1906 een museum, waar voornamelijk werken betreffende Napoleon en zijn echtgenote Joséphine tentoongesteld werden.

In april 1810 huwt Napoleon, toen 41 jaar, met Aartshertogin Marie-Louise van Oostenrijk (18 jaar) een kleindochter van Keizerin Maria-Theresia. Napoleon krijgt met ML een zoontje "Roi d'Italie" l'Aiglon die geboren wordt op in maart 1811.

In de zomer van 1809 doen de Engelsen een raid op Walcheren. Men vreest nog voor landingen en Antwerpen wordt bedreigd. Daardoor krijgt Oostende weer aandacht. Plannen voor de verdediging van de haven en zeesluizen worden opgemaakt. Van eind april tot november 1810 zal Napoleon met de keizerin en een groot gevolg in de noordelijke departementen verblijven. Hij zal zowat alle grote steden aandoen waar hij feestelijk ontvangen wordt. Maar het volkse enthousiasme is minder voor zijn persoon en zeker niet voor het Regime, wel voor de keizerin (terug een Oostenrijkse).

Op 20 mei 1810 schepen Napoleon en Marie-Louise en hun gevolg in aan boord van de Statiebarge te Scheepsdale Brugge. Met veel kleur en goud en met al zijn ordonnantieofficieren en "Garde d'honneur Départementale". De twee trekpaarden zijn versierd met linten en belletjes. De schipper van de Barge, Torrebome, draagt de kleurrijke folkloristische kledij van de Blankenbergse vissers. Zij komen toe aan het Sas van Slijkens waar de burgemeesters en gemeenteraadsleden van Bredene en Oostende hen opwachten. Een pas gestichte fanfare van Oostende onthaalt hen maar ze wordt weggespeeld door de fanfare van Brugge, die met een begeleidende barge was meegereisd. Een lid van de erewacht getuigt: "Quand l'Empereur vient au Sas de Slijkens, ne voyant pas achevés les travaux hydrauliques pour y construire une espèce de fort, entre le Sas et le fort pour les mettre à la garantie de l'ennemie, il fut si emporté qu'il trembla du coup et réprimanda très sérieusement les officiers du génie."

Napoleon bezoekt onder meer de pas beëindigde "Franse" spuikom en sluis. Het dagblad "l'Oracle" publiceert een bericht: "Avant d'entrer dans la ville, Napoleon visite le port, les bassins, les jetées, la digue de mer, les fortifications et les grands et magnifiques travaux entreprises depuis le dernier voyage (...) Tout les autorités ont été présentées à L.M. qui daigne agréer la fête qui leur a été offerte par le corps municipal et la chambre de commerce."

's Avonds had een bal plaats in de grote zaal van l' Hotel du Commerce. Zij overnachtten bij een invloedrijke burger van Oostende, nl bij de familie Lanszweert (verdelers van contributies) in zijn mooi huis, Kaaistraat nr. 6. De overigen van het gevolg van Napoleon, zo'n 150 man werden bij verschillende notabelen gehuisvest.

Daar dicteert Napoleon enkel brieven aan zijn broer Joseph, Koning van Holland, o.m. zijn ongehoogen over diens beleid te uiten. (het deel van Holland tot aan de Waal, is reeds vroeger aangehecht bij de "Départements Réunis").

Ook Maréchal Clarke, Hertog van de Feltré, Ministre de la Guerre van 1807 – 1814 krijgt ervan langs, omdat de voorziene werken van Sas Slijkens "sont de la dernière absurdité", en zijn niet genoeg gekend en opgevolgd door de officieren.

Napoleon brengt het totale budget van dat jaar om uit te geven aan verdedingswerken voor Oostende op 400.000 Fr. Verder schrijft hij aan Clarke: "La place d'Ostende est de la plus haute importance, il faut s'occuper sérieusement de la mettre en parfait état, c'est la clé de la Belgique."

De haven zelf is te klein voor een eskader, als het op verdediging aankomt. "C'est ce qui me porte à désirer avant tout deux forts sur les dunes à droite et à gauche, à 400 ou 500 toises des remparts de la placer (...). Ostende a assez d'artillerie de bronze mais pas assez d'artillerie de fer."

De Oostendse burgemeester A.J. Van Iseghem krijgt uitzonderlijk het grootkruis van het erelegioen. (André Van Iseghem, is burgemeester van 25.04.1805 tot 09.08.1814).

Enkele vrouwen die met oud-grenadiers van de Keizer willen trouwen ontvangen een bruidsschat van 600 goudfrank.

Bronnen in de militaire krijgsgeschiedenis vermelden grenadiers voor het eerst in de 16e eeuw. In het Franse leger werden toen soldaten zorgvuldig geselecteerd om handgranaten met een brandend lont naar de vijand te gooien tijdens het bestormen van een vesting. Deze soldaten moesten lang en sterk zijn om de toen nog zware granaten zo ver mogelijk te kunnen gooien en goed te kunnen richten. Ze moesten ook onverschrokken en goed gemotiveerd zijn. De grenadiers, zoals ze werden genoemd, verwierven dan ook onmiddellijk de faam van elitesoldaten, een status die hen naast een hogere soldij ook nog bepaalde privileges verleende wat betreft kledij. De grenadiers onderscheidden zich van gewone soldaten doordat ze, in plaats van de gebruikelijke breedgerande hoeden, hoge mutsen gingen dragen. Deze mutsen zaten tijdens het wegslingeren van een granaat niet in de weg. De mutsen ontwikkelden zich tot de typerende hoge berenmuts die extra bijdroeg aan hun imponerende lange gestalte. In de 17de eeuw verschenen de eerste grenadiers te paard op het strijdtoneel.

In de loop van de 18de eeuw raakte de granaat in onbruik. Maar het begrip grenadier - elitesoldaat - overleefde, inclusief de berenmuts. Tijdens de 18e eeuw werd typisch één compagnie in elk bataljon aangeduid als grenadiercompagnie en op de rechterflank ingezet. Tijdens de eerste helft van de 18e eeuw werden deze compagnieën in de meeste legers samengevoegd tot aparte eenheden, soms alleen voor de duur van een oorlog (bv. in Pruisen, waarbij de grenadiercompagnieën van verschillende regimenten tot grenadierbataljons werden samengevoegd), maar ook permanent (bv. in Rusland, waar grenadierregimenten ontstonden, ook bij de cavalerie). Veel landen hadden een garderegiment Grenadiers. Het beroemdst zijn de Grenadiers van de Keizerlijke Garde van Napoleon: zijn Keizerlijke Garde bevatte drie regimenten Grenadiers te Voet (waarvan het 3e Regiment uit Nederlanders bestond).

Op 21 mei reizen Napoleon, Marie-Louise en hun gevolg door naar Duinkerke.

5. 22-23 september 1811

Napoleon doet een nieuwe inspectietocht langs de Vlaamse kust en verder naar Antwerpen. Hij komt toe op 22.09 rond 03.00 uur en zendt een biljet naar zijn jonge vrouw die op het Kasteel van Laken verblijft: “Ménage ta santé.”

Daarna geeft hij diverse onderrichtingen zoals aan Generaal Clarke, om meer dépôts op te richten; aan Savay, “Ministre de la Police Général”: “Je ne vois que des abus dans les licences de la police”?, daarna volgen een aantal vergelijkende details.

Op 23.09.1811 bezoekt hij de Geniewerken aan de vestingen en forten alvorens door te reizen naar Breskens. Napoleon was wel tevreden over de vooruitgang van de versterkingswerken, daarover schreef hij: “Les Anglais ne hasarderont pas une seconde fois à venir nous troubler D’ici à trois ans, j’aurai crée à Ostende un port et des débouchés importants.”

Via zijn minister van Oorlog kreeg de plaatscommandant toch een uitbrander omdat de stadspoorten ‘s nachts openbleven, een toestemming die snel ingetrokken werd.

Op de afbeelding staat Napoleon op het oosterstaketsel, (juli 1803) toen hij de opdracht gaf om op het uiteinde van het oosterstaketsel een platform te bouwen. Schilderij van Hansoul in het Oostendse Gerechtshof. (n.v.d.r. met dank aan Martine Q.)